

חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף מט עמוד ב ד"ה והא דאמרינן

והוי יודע שלדברי הכל אותן מלאכות שהיו במשכן חשובין וקרי להו אב ואתן שלא היו במשכן קרי להו תולדה, דאי לאו הכי למה קרא לזה אב ולזה תולדה, אלא למר גמר כולה מלתא ממשכן ולמר היו חכמים עושין אותן כולן אבות אלא שמצאו להן סמך במנין מלאכות שבתורה וכיון שידעו מנין למדו חשיבותן ממשכן, א"נ באבות ותולדותיהן הכל מודים שלמדו ממשכן אלא לחשוב עוד ענינים אחרים למלאכות שלא היו במשכן לא אב ולא תולדה שלו פליגי, למר כיון דלא הוי במשכן כלל פטור עליה ולמר מן המנין למדו זה, ואף על גב דמסייעין למאן דאמר כנגד עבודות שבמשכן מהא דתניא אין חייבין אלא על מלאכה שכיוצא בה היתה במשכן, לאו משום דלא מודו כולי עלמא בהא, אלא משום דקתני הם זרעו ואתם לא תזרעו דמשמע דמהתם גמר דכי אזהרינהו רחמנא ממלאכת המשכן אזהרינהו ומשום הכי סמך פרשת שבת לפרשת משכן, ולמאן דאמר כנגד עבודות שבתורה לא גמרי' ממשכן אלא למחשבינהו כאבות.

תוספות מסכת פסחים דף קיז עמוד ב

למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים - לכך קבעו זכר ליציאת מצרים ושמעתי מהר"מ שיש במדרש לפי שבמצרים עבדו בהם בישראל בפרך ופר"ך בא"ת ב"ש וג"ל שהם מלאכות ארבעים חסר אחת וכשנגאלו ממצרים הזהירם על השבת לשבות מאות' ל"ט מלאכות.

ירמיהו פרק יז פסוק כב

וְלֹא תוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדְשְׁתֶּם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שבת פרק ז ה"ב (הזכירו הפמ"ג בפתיחה להלכות שבת)

רבי יוחנן ור"ש בן לקיש עבדין הויי בהדא פירקא תלת שנין ופלוג. אפקון מיניה ארבעין חסר אחת תולדות על כל חדא וחדא. מן דאשכחון מיסמוך סמכון הא דלא אשכחון מסמוך עבדוניה משום מכה בפטיש.

חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף צו עמוד ב

וי"ל דלר' אליעזר כיון דהן חייבין בעצמן צריכות התראה בשמן ממש, ומפרקי' לר"א באמת לא נפקא לן מידי לענין דינא אלא הך דהואי במשכן חשיבא וקרי ליה אב והך דלא הואי במשכן לא חשיבא וקרי ליה תולדה, ואע"ג דאיכא דהווי במשכן וקרי להו תולדות כגון שובט ומדקדק וכותש ומכניס, דלמא ר"א מני להו אבות הואיל והווי במשכן דהא לית ליה מתני' דאבות מלאכות

כסף משנה הלכות שבת פרק ז ה"ג

כל אלו המלאכות וכל שהוא מענינם וכו'. כתב הרמ"ך תימה הוא אם כל אלו אבות אמאי חשיב ארבעים חסר אחת ה"ל לחשוב יותר מחמשים ועוד דאמרינן מלאכה דהוה במשכן חשיבא קרי לה אב דלא הוה במשכן קרי לה תולדה וחופר וחורץ ומבריך ומרכיב ובוצר ומוסק לא היו במשכן שלא היה צורך המשכן לחפור ולחרוץ וגם לא היו צריכים להבריך ולהרכיב וליטע אילנות ולא לגדור תמרים ולמוסק זיתים וה"פ כולם מלאכה אחת הם וכולן תולדה מזורע ולאשמועינן אתא דאינו חייב אלא אחת על שתי תולדות ועל אב ותולדה וההיא דאמר זומר חייב משום נוטע לא מסייע ליה דמפרשינן ליה כמו שפירשוה המפרשים וצ"ע, עכ"ל:

מגיד משנה הלכות שבת פרק ז ה"ד

וכן הקוצר תבואה או קטנית וכו'. תנא הקוצר והבוצר והגודר והמוסק והאורה כלן מלאכה אחת הן. ודע שכוונת רבינו היא שכל מלאכה שהיא דומה לאב בדמיון גמור אלא שחלוקה ממנה באיכות הפעולה או באיכות הנפעל הרי זו אב כמותה אבל מלאכה הדומה לה במקצת זו היא הנקראת תולדה. והמשל בזה הקוצר והבוצר שהם בדמיון גמור אלא שחלוקין הנפעלים וכן הזורע והנוטע וכן החורש והחופר שהם חלוקי איכות הפעולה אבל הם בדמיון גמור. עליהם אמרו כולם מלאכת אחת הם. שאם באנו לחלק בהן נחלק במיני הזרעים גם כן ובמיני הכלים אשר יעשה בהם וכיוצא בזה. אבל בשאין שם אלא קצת דמיון כגון המחתך את הירק שאינו דומה לטחינה רק בהעשות מגוף אחד גופים רבים אע"פ שהטחינה משנה הגוף הראשון לגמרי ואין החתוך כן זו הוא תולדה והיקש זה ניתן לכלן. זהו דעת רבינו. ויש מי שפירש כלן מלאכה אחת הן שהן תולדות לאב אחד ואע"פ שאין לנו בזה אלא שינוי השמות הפירוש הראשון נראה עיקר וזהו חידוש הברייתות:

שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן צו

עוד רוצה לומר דעל תולדת תולדה אינו חייב. ואף שהסוחט ענבים חייב והוא תולדה דדורך שהוא תולדה דדש. הדורך ענבים לכמה פוסקים הוי אב. עד כאן דבריו. מי המה הפוסקים אלה זולת רב האי ור"ח שכתבתי בפתיחה. וידוע שרוב הפוסקים ורמב"ם ותוס' מכללם דלא יליף מקרבנות. ורמב"ם בעצמו כתב סוחט תולדה דדורך. אף דלדידי דורך הוא תולדה:

שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף ב עמוד א

הקשה מהר"ר יחיאל ולימא דנפקא מינה דאם הוציא והכניס חצי גרוגרת האב והתולדה מצטרפין לעשות חצי שיעור כשיעור שלם מה שאין כן באבות דאם הוציא חצי גרוגרת וחזר וטחנה פטור. ותירץ הואיל וליכא נפקותא בשאר מלאכות לא קאמר. ע"כ. תוספות מהר"ר כ"ץ.

יראים (ס' רעד - קב בדפוס הישן)

תולדות דאורייתא. דתנן בפ' הבונה [ק"ד ב'] כתב בסמ ובסיקרא בקומוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא רושם חייב